

Zařízení pro zajištění cizinců Vyšní Lhoty

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Vyšní Lhoty 234, 739 51 Vyšní Lhoty
Zřizovatel:	Ministerstvo vnitra
Ředitelka:	Mgr. Ing. Gabriela Milotová
Typ zařízení:	zařízení pro zajištění cizinců
Kapacita:	200
Datum návštěvy:	2. a 3. listopadu 2021
Datum vydání zprávy:	20. září 2022 ¹
Návštěvu provedly:	Mgr. Barbora Matějková, Mgr. Anna Makarenko, Mgr. Tereza Ciupková, Mgr. Tereza Žuffová-Kunčová

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv

1 V mezidobí mezi návštěvou zařízení a vydáním zprávy neplnilo zařízení po několik měsíců úlohu zařízení pro zajištění cizinců, ale fungovalo dočasně jako registrační humanitární středisko pro uprchlíky z Ukrajiny.

Obsah

Obsah	2
Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Bezpečí	8
1. Přísný režim	8
2. Využití pepřových sprejů	11
3. Osobní prohlídky	12
4. Evidence mimořádných událostí	15
Zdravotní péče	17
5. Vstupní lékařská prohlídka	17
6. Zaznamenávání zranění	18
7. Tlumočení při prohlídce	19
Materiální podmínky	21
8. Ubytovací plocha	21
9. Vybavení pokoje	21
10. Soukromí při hygieně	22
11. Adekvátní teplota vody	23
12. Oblečení	23
13. Stravování	24
Základní prvky prevence špatného zacházení	25
14. Stížnostní mechanismus	25
15. Informace o právech a povinnostech	26
Průběh dne zajištěných cizinců	27
16. Vycházky	27
17. Internet	27
18. Televize	28
Přehled opatření k nápravě pro SUZ	29
Přehled opatření k nápravě pro ŘSCP	30
Přehled opatření k nápravě pro ZZMV	31

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.²

Proto **systematicky navštěvují místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodu, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Zařízení pro zajištění cizinců jsou jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřují pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníky. Návštěva spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a klienty, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁶ Návštěvy jsou **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard zajištění cizinců v České republice.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíši zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. **Zpráva nepopisuje zjištěnou správnou praxi zařízení** odpovídající dobrým standardům zacházení. **Soustředí se pouze na možné nedostatky.** Proto může působit velice nepříznivě a nevyváženě. Prosím čtenáře zprávy, aby na to pamatovali. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsaným zjištěním a navrženým opatřením.⁷ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

2 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. b) zákona o veřejném ochránci práv.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). V zařízeních pro zajištění cizinců může mít špatné zacházení například podobu nezajištění bezpečí, nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, anebo podobu nepřiměřeného používání donucovacích prostředků.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

7 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled** opatření k nápravě. Navrhuji také **termín provedení**.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Není-li to možné, provedou se v nejkratší možné době. Za bezodkladná označuji opatření, která považuji za naléhavá a velmi důležitá, anebo opatření běžně snadno proveditelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho měsíce, tří měsíců, šesti měsíců nebo jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním navrhuji tam, kde je třeba zavést určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že zařízení opatření zavede co nejdříve a bude dbát na dodržování doporučené praxe.

Rád bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁸ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) a **obdržená vyjádření** v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).⁹

Po dokončení řady návštěv zařízení téhož druhu **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a posílám ji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně vytvářím standard dobrého zacházení. Souhrnná zpráva může sloužit nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění špatného zacházení a jeho předcházení.

⁸ Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

⁹ Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Charakteristika zařízení

Zařízení pro zajištění cizinců Vyšní Lhoty (dále jen „zařízení“) se nachází v Moravskoslezském kraji. V zařízení působí Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra (dále jen „SUZ“), Zdravotnické zařízení Ministerstva vnitra (dále jen „ZZMV“) a Ředitelství služby cizinecké policie (dále jen „ŘSCP“). Na bezpečnost a pořádek dohlíží soukromá bezpečnostní agentura.

V zařízení jsou zajištěni pouze cizinci-muži. V době systematické návštěvy zde bylo ubytováno 97 cizinců.¹⁰

Zařízení je tvořeno komplexem několika budov. K ubytování cizinců byla zřízena budova A, kde se nachází i část s přísným režimem, budova B a budova C. Dále je v komplexu budova s návštěvní místnostmi, tělocvičnou a dílnou. Při vstupu do areálu se nalézá budova, kde se provádí prohlídky.

V budově A (zcela vlevo) jsou cizinci zajištěni ve dvou patrech v sektorech A1 – A4. V této budově je také jídelna, volnočasová místnost, místnost s internetovými kiosky, zázemí ubytovatelů a sociálních pracovníků a oddělená část s přísným režimem. V budově B se nachází tzv. „předubytování“ cizinců.¹¹ Mezi budovou A a budovou B je vyasfaltovaný prostor, který mohou využívat převážně cizinci z budovy A. Vedle budovy B je umístěna budova s návštěvní místnostmi, tělocvičnou a dílnou. V případě zdravotní izolace s nemocí covid-19 mohou být cizinci umístěni do budovy C (na vyznačené fotografii napravo).

Obrázek 1 – Satelitní snímek zařízení s červeným zvýrazněním prostoru budov sloužících pro ubytování, volnočasové aktivity a karanténní ubytování cizinců¹²

10 Konkrétně dle národností: 10 Pákistánců, 7 Afgánců, 1 Bangladéšan, 6 Indů, 9 Alžíránů, 1 Iráčan, 16 Maročanů, 1 Kosovan, 13 Ukrajinců, 2 Uzbekové, 7 Vietnamců, 5 Moldavanů, 2 Eritrejci, 4 Tunisané. V předubytování: 5 Ukrajinců, 1 Syřan, 3 Maročané, 2 Alžíráné, 2 Vietnamci, 2 Turci.

11 „Předubytování“ slouží pro oddělení nově zajištěných od zbytku klientů do doby provedení zdravotních testů.

12 Mapy.cz [online] „© Seznam.cz, a.s., 2021. [cit. 2022-7-7]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=18.4620963&y=49.6374414&z=18&base=ophoto>. Červené ohraničení přidáno pro potřeby zprávy.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 2. a 3. listopadu 2021 bez předchozího ohlášení. Ředitelka zařízení nebyla v den zahájení návštěvy přítomna, proto byla o návštěvě osobně informována její zástupkyně. Zaměstnankyně Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) jí předaly pověření k provedení návštěvy, vyžádaly si potřebnou součinnost a dokumentaci. Druhý den návštěvy již byla přítomna i ředitelka zařízení, kterou zaměstnankyně Kanceláře taktéž informovaly o návštěvě a rozsahu jejich pověření k provedení návštěvy.

Návštěvu provedly právničky Kanceláře Mgr. Barbora Matějková, Mgr. Anna Makarenko, Mgr. Tereza Ciupková a Mgr. Tereza Žuffová-Kunčová.

Zaměstnankyně Kanceláře navštívily budovy A, B a C. V budově A navštívily sektory A1 – A4, dále zázemí ubytovatelů a sociálních pracovníků, volnočasovou místnost, internetovou místnost s kiosky a jídelnu. Dále navštívily část s přísným režimem, která je součástí budovy A, ale je umístěna mimo hlavní ubytovací prostor. Na budově B navštívily prostory předubytování a na budově C navštívily prostory zdravotní izolace pro pacienty covid pozitivní. Zaměstnankyně také navštívily prostory využívané k provádění prohlídek osob, které se nachází v budově při vstupu do areálu. Hovořily se zajištěnými cizinci, ředitelkou a zástupkyní ředitelky, sociálními pracovníky, policisty, zdravotním personálem, pracovníky bezpečnostní služby a dalším personálem. Na místě zastižený personál poskytl veškerou součinnost, za což děkují.

Výhrady mám však k rozsahu poskytnuté součinnosti ze strany SUZ, která zaměstnankyním neposkytla záznamy mimořádných událostí v požadovaném rozsahu.

Shrnutí

Z poznatků načerpaných při systematické návštěvě Zařízení pro zajištění cizinců Vyšší Lhoty jsem dospěl k závěru, že se jedná o zařízení, v němž nedochází ke špatnému zacházení. Nicméně jsem zaznamenal několik oblastí, v nichž vidím prostor pro zlepšení a které si do budoucna zaslouží pozornost.

Za jeden ze zásadních problémů považuji postup policistů ŘSCP při provádění osobních prohlídek. Zařízení nemělo v době návštěvy vyhrazenou vhodnou místnost pro provádění vstupních prohlídek. Klienti pak nejčastěji popisovali provádění prohlídek do naha či do spodního prádla bez možnosti zahalení části těla a povinnost dřepovat. Kritizuji také provádění plošných prohlídek po návštěvách.

Co se týče zdravotní péče, upozorňuji ve zprávě na několikadenní prodlení se vstupní lékařskou prohlídkou. Dále bych přivítal, aby se zaznamenávání zranění cizinců řídilo mezinárodními standardy včetně povinnosti vyfotit daná zranění a fotografie uložit do zdravotnické dokumentace. Ve zprávě rovněž doporučuji zajištění profesionálního tlumočení při lékařských prohlídkách.

Poukazuji také na problematické aspekty umísťování klientů do části s přísným režimem. Ve zprávě připomínám, že by těmto klientům mělo být umožněno přijímat právníka bez přítomnosti policie. Zároveň upozorňuji na materiální podmínky v části s přísným režimem.

Rád bych závěrem ocenil práci sociálních pracovníků a pedagogů volného času. V zařízení je klientům nabízena široká paleta aktivit, včetně sportovního a uměleckého vyžití, četby nebo kina. Zařízení má mou podporu v dalším rozšiřování nabídky aktivit.

Bezpečí

1. Přísný režim

1.1 Materiální podmínky

Podle zákona má být ubytovací místnost v části s přísným režimem vybavena lůžky, skříňkami na uložení osobních věcí, stolem, židlemi v počtu odpovídajícímu počtu ubytovaných cizinců, sanitárním zařízením odděleným od zbývajících prostoru neprůhlednou zástěnou a signalizačním (přivolávacím) zařízením.¹³

V zařízení je každá ubytovací místnost v přísném režimu vybavena dvěma postelemi, stolem, dvěma židlemi, dvěma neuzamykatelnými skříněmi. V jedné ubytovací místnosti tedy mohou být umístěni až dva klienti. Sanitární zařízení je od místnosti odděleno nízkou neprůhlednou přepážkou, která dosahuje pouze výšky po hrudník dospělého člověka.

Tato přepážka není dostatečná pro zajištění soukromí. V místnosti mohou být současně ubytováni dva cizinci a přepážka není dostatečně vysoká, aby zabránila pohledu druhé osoby z místnosti na toaletu.

Sanitární zařízení je v nerezovém tzv. antivandalovém provedení. Toaleta však nemá záchodové prkénko ani poklop.

Přepážka mezi ubytovací místností a toaletou

Toaleta na přísném režimu

S ohledem na potřebu zajistit důstojnost osoby při poskytování základní hygieny a zvýšit standard zacházení s osobami umístěnými v zařízení pro zajištění cizinců je žádoucí vybavit toaletní mísu záchodovým prkénkem a poklopem. Bude tak snáze naplněn požadavek, aby osoby mohly vykonat svoje fyziologické potřeby v čistých a slušných podmínkách. Zároveň tak lze předcházet šíření zápachu do ubytovací místnosti.

¹³ Ustanovení § 133 odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Prkénko a poklop se obvykle prodávají v setu, a to i v antivandalovém provedení. Neměl by tedy být problém stávající nerezové sanitární zařízení dovybavit prkénkem a poklopem právě v antivandalovém provedení, aby se zamezilo případnému poškození nebo ničení.

Opatření pro SUZ:

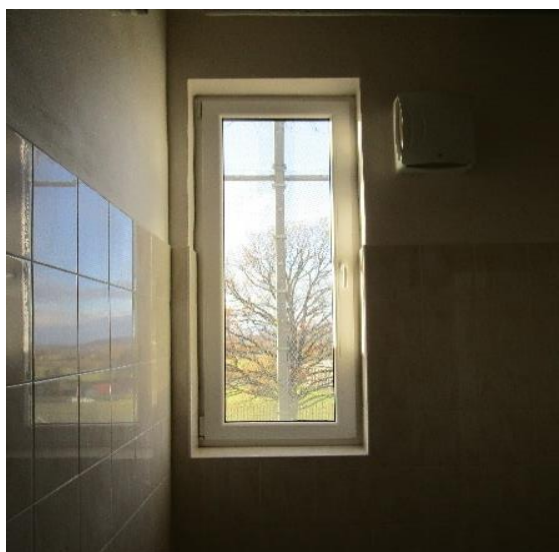
- 1) Zajistit soukromí na toaletě vyšší přepážkou (do 6 měsíců).**
- 2) Vybavit toaletu prkénkem a poklopem (do 3 měsíců).**

1.2 Soukromí při hygieně

Součástí ubytovacích místností by měly být řádně fungující toalety a sprchy navržené tak, aby zajišťovaly určitý stupeň soukromí.¹⁴

Hygienu provádí klienti umístění na přísný režim ve společných koupelnách, které se nachází mimo ubytovací místnosti. Sprchy jsou však bez závěsu či jiného oddělení od zbytku místnosti. Pokud se tak nachází v koupelně více osob, není zajištěno dostatečné soukromí při sprchování.

V místnosti se sprchami se nachází také okno, které však není vybaveno závěsem či mléčnou folií. Jelikož je přísný režim umístěn v přízemí, lze z venkovních prostor bez problému nahlížet při rozsvíceném světle do místnosti se sprchami. Toto vyzkoušely zaměstnankyně Kanceláře na místě.

Okno do koupelny v přísném režimu

Sprchové kouty na přísném režimu

Opatření pro SUZ:

- 3) Zajistit závěsy ve sprchách (do 3 měsíců).**
- 4) Vybavit okno do sprch mléčnou fólií nebo jinak zajistit, aby nebylo možné do sprch nahlížet zvenčí (do 3 měsíců).**

¹⁴ Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Zpráva pro maltskou vládu o návštěvě Malt, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 17. až 20. září 2020. CPT/Inf (2021)1, [online], 2021. [cit. 2022-10-8], bod 46.

1.3 Přístup k právní pomoci

Přístup osob omezených na svobodě k právní pomoci je jedním ze základních principů prevence špatného zacházení. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (dále také „Výbor CPT“) se k této problematice rovněž mnohokrát vyjadřoval. Za součást práva na přístup k právnímu zástupci označil i právo setkat se s ním bez přítomnosti třetí osoby.¹⁵

Zajištěný cizinec má právo přijímat v zařízení advokáta nebo zástupce právnické osoby poskytující právní služby.¹⁶ Právo na přístup k právníkovi by mělo být cizinci zajištěno po celou dobu zadržování a mělo by zahrnovat i právo mluvit s právníkem bez přítomnosti třetích osob.¹⁷ Právo na právní pomoc nesmí být pouze formální, ale naopak musí být v praxi efektivní a účinné. Výklad práva na právní pomoc musí být vykládán způsobem, který toto právo respektuje a podporuje, a nikoliv způsobem, který toto právo v důsledku popírá.¹⁸

Z rozhovoru s policisty ŘSCP v zařízení vyplynulo, že je-li cizinec umístěn na přísném režimu, může přijímat právníka pouze za přítomnosti policie. Policisté tento přístup odůvodňují výkladem § 144 odst. 4 zákona o pobytu cizinců.

Nerozporuji, že ustanovení § 144 odst. 3 a odst. 4 zákona o pobytu cizinců může na první pohled vyznívat tak, že při pobytu cizince na přísném režimu mohou veškeré jeho návštěvy, a to včetně návštěvy osoby poskytující mu právní pomoc, probíhat pouze za přítomnosti policie. Takový závěr je však dovozen z čistě jazykového výkladu tohoto ustanovení a tento výklad považuji za nesprávný. Dle mého názoru je i v rozporu se záměrem zákonodárce.

Zmíněné ustanovení se do zákona o pobytu cizinců dostalo v rámci jeho novelizace zákonem č. 428/2005 Sb. a nabylo účinnosti dne 24. listopadu 2005.¹⁹ Předcházející znění tohoto zákona však návštěvy cizinců v zařízeních pro zajištění cizinců upravovalo odlišně, konkrétně se jim věnoval tehdejší § 142:

(1) Cizinec umístěný v zařízení má právo na přijetí návštěvy v počtu nejvýše 2 osob jednou za 3 týdny v trvání 30 minut. V odůvodněných případech může vedoucí zařízení povolit přijetí návštěvy i za dobu kratší než 3 týdny, případně na dobu delší než 30 minut nebo zvýšení počtu osob.

(2) Návštěvy probíhají v místnostech k tomu určených za přítomnosti policie.

15 Rada Evropy, Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Přístup k právnímu zástupci jako prostředek prevence špatného zacházení. Výňatek z 21. všeobecné zprávy CPT, publikované v roce 2011, [online]; dostupné z <https://rm.coe.int/16806ccd17>.

16 Ustanovení § 144 odst. 3 zákona o pobytu cizinců.

17 Zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 25. dubna 2018, sp. zn. 3728/2017/VOP/BM, dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6584>.

18 Obdobně se vyjadřoval např. i Ústavní soud České republiky ve svém nálezu ze dne 22. března 2016, sp. zn. I. ÚS 469/16, bod 17, a v nálezu ze dne 29. listopadu 2016, sp. zn. I. ÚS 630/16, bod 53.

19 Zákon č. 428/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

(3) Cizinec má právo přijímat v zařízení návštěvy osoby, která mu poskytuje právní pomoc, bez omezení.

Ze znění tohoto ustanovení jasně vyplývá, že poskytování právního poradenství nepodléhalo stejným omezením jako běžné návštěvy cizinců. Z obecné části důvodové zprávy k zákonu č. 428/2005 Sb. jasně vyplývá, že k novelizaci došlo, mimo jiné, z důvodu kritiky ze strany mnohých rozličných organizací a institucí zabývajících se ochranou lidských práv: „*Ministerstvo vnitra, jako gestor za věcnou stránku zákona, připomínky vznesené k ustanovením obsaženým v hlavě XII v předkládaném návrhu zohlednilo; vycházelo přitom z principu, že omezení práv a svobod zajištěných cizinců by nemělo jít nad míru nezbytnou k dosažení účelu zajištění.*“²⁰ Je nelogické se domnívat, že by zákonodárce chtěl novelizací vzniklou za daných okolností omezit cizincům umístěným v části s přísným režimem přístup k právní pomoci. To by bylo přímo v rozporu s výše citovaným principem neomezování práv a svobod zajištěných cizinců nad míru nezbytnou k dosažení účelu zajištění.

Na problematiku přístupu k právním službám bez přítomnosti třetí osoby upozorňovala tehdejší veřejná ochránkyně práv ve své zprávě ze dne 25. dubna 2018.²¹ Na základě této zprávy přislíbilo ŘSCP, že jednotlivá pracoviště budou upozorněna na skutečnost, že cizinec má právo k přístupu k právní pomoci bez přítomnosti policie, a to i když je umístěn v přísném režimu zařízení pro zajištění cizinců.

Je však zřejmé, že policisté nadále neumožňují cizincům umístěným v části s přísným režimem plnohodnotný přístup k právním pomoci v soukromí.

Opatření pro ŘSCP:

- 5) Umožňovat cizinci umístěnému na přísném režimu hovořit s osobou poskytující právní pomoc bez přítomnosti třetí osoby (průběžně).**

2. Využití pepřových sprejů

Zařízení pro cizince není vězením, a personál by proto neměl ani svým vybavením pocít vězení vyvolávat. Proto CPT zdůrazňuje, že by personál neměl nosit v zařízení obušky, pouta, či pepřové spreje.²² Výbor CPT dlouhodobě tvrdí, že slzný plyn je potenciálně nebezpečná látka a neměl by být v uzavřených prostorech používán. Pokud je třeba jej v otevřených prostorech výjimečně použít, musí se dodržovat jasně definované záruky.²³

20 Důvodová zpráva k zákonu č. 428/2005 Sb., změna zákona o pobytu cizinců na území České republiky, obecná část.

21 Zpráva o šetření tehdejší veřejné ochránkyně práv ze dne 25. dubna 2018, sp. zn. 3728/2017/VOP/BM, dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6584>.

22 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Informační přehled (factsheet): Imigrační detence. CPT/Inf(2017)3 [online], 2017. [cit 2022-5-8]; str. 6. Dostupný z: <https://rm.coe.int/16808ef5e2>.

23 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dnech 1. až 10. dubna 2014, CPT/Inf (2015) 18, odst. 35. Dostupné z: <https://rm.coe.int/168069568d>.

Zaměstnanci soukromé bezpečnostní agentury ve vnitřních prostorách nenosí obušky či pouta. Na jejich pracovišti před vstupem do budovy A je ale umístěno několik pepřových sprejů a zaměstnanci této agentury jsou dle jejich sdělení oprávněni je použít i ve vnitřních prostorách. Jako součást výstroje je pepřový sprej jako slzotvorný prostředek uveden i ve Smlouvě o poskytování fyzické ostrahy v areálech správy uprchlických zařízení MV.

Jak ale potvrdili dotázaní zaměstnanci, sami nechtějí pepřový sprej ve vnitřních prostorách používat. Uvědomují si, že mohou použitím pepřového spreje v uzavřené místnosti ohrozit nejen klienta, ale i sebe.

Doporučuji SUZ, aby průběžně edukovala zaměstnance soukromé bezpečnostní agentury o tom, že pepřový sprej má být používán pouze výjimečně a v otevřených prostorech.

3. Osobní prohlídky

Osobní prohlídky mají za cíl zjištění, zda u sebe nemá cizinec předměty, které do zařízení nesmí vnášet nebo přechovávat. Policie je oprávněna osobní prohlídku cizince a jeho věci povést při umístění zajištěného cizince do zařízení, příp. v průběhu pobytu na žádost provozovatele zařízení.²⁴

Osobní prohlídky také představují zásah do práva na nedotknutelnost osoby a soukromí. Evropský soud pro lidská práva proto zdůrazňuje, aby byla osobní prohlídka v souladu s požadavky vyplývajícími z čl. 8 EÚLP, tak musí být provedena vhodným způsobem, s náležitým respektem k lidské důstojnosti a sledovat legitimní cíl.²⁵

3.1 Prohlídková místnost

Dle pokynu policejního prezidenta č. 248/2017 má prohlídka probíhat v místnosti k tomuto úkonu přímo určené provozovatelem zařízení, která je dostatečně vytápěna a vybavena věšáky a lavičkou pro odložení osobních věcí.²⁶

Prohlídka je v zařízení vykonávána nikoliv v místnosti k tomu vyčleněné, ale pouze v prostoru chodby před WC. V tomto prostoru jsou umístěny věšáky a jedna židle, podlaha je z kachlíček. Nejsou zde zajištěny rohože. Někdy je prohlídka také prováděna v čekací místnosti, která je od chodby oddělena mřížemi. Do této místnosti je možné bez problémů nahlédnout z chodby, a tedy ani zde není zajištěno důstojné prostředí a soukromí k provádění osobních prohlídek. V čekací místnosti nejsou rohože či věšáky, pouze stůl a židle. Je zde ale topení.

Čl. 13 pokynu policejního prezidenta č. 248/2017 nastavuje jasný standard pro vybavení prohlídkové místnosti. Takto vybavená místnost má zajistit bezpečné a důstojné prostředí

24 Ustanovení § 137 zákona o pobytu cizinců.

25 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. září 2006, ve věci Wainwright proti Spojenému království, č. 12350/04, odst. 41-42.

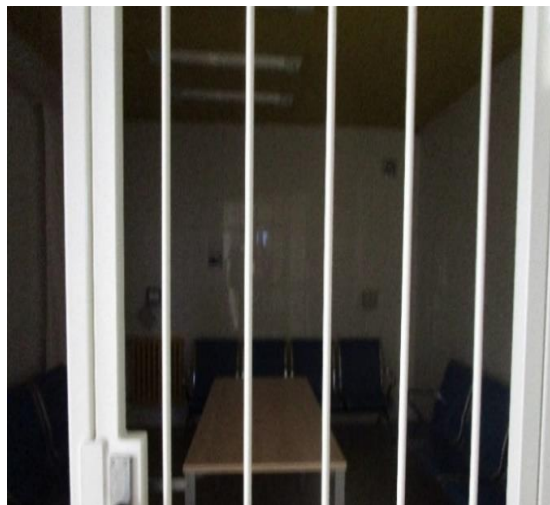
26 Čl. 13 odst. 3 a odst. 5 písm. c) pokynu policejního prezidenta ze dne 16. listopadu 2017, o úkonech prováděných v zařízení pro zajištění cizinců č. 248.

pro provádění osobních prohlídek. Tento standard není v současné době v zařízení dodržován.

Prostor pro osobní prohlídky

Prostor pro osobní prohlídky

Opatření pro ŘSCP:

- 6) Vytvořit prostor pro důstojné provádění prohlídek a vybavit ji podle čl. 13 pokynu policejního prezidenta č. 248/2017 (do 6 měsíců).**

3.2 Osobní prohlídky při příjmu

Výbor CPT dlouhodobě kritizuje Českou republiku za plošné či rutinní provádění důkladných osobních prohlídek. Důkladná osobní prohlídka (osobní prohlídka svlečením donaha) je dle Výboru CPT velice invazivní a potenciálně ponižující opatření.²⁷ Přistoupení k důkladné osobní prohlídce by mělo být podrobeno přísným kritériím a kontrole²⁸ a mělo by být vždy založeno na individuálním posouzení rizik.²⁹

Pro provedení důkladné prohlídky osoby, spočívající v provádění dřepů, musejí existovat dostatečné důvody. Za přiměřené nelze přitom považovat to, pokud jsou osoby v detenci rutinně nuceny při důkladné osobní prohlídce dřepovat, aniž by existovalo reálné podezření odůvodňující tento postup.³⁰

Při provádění osobní prohlídky má policista, mimo jiné, poučit zajištěného cizince o provádění tohoto úkonu a dovolit mu zahalit polovinu těla, která již byla podrobena osobní

27 Tamtéž, bod 32.

28 Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014, bod 86.

29 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 2. až 11. října 2018. CPT/Inf(2019)23 [online], 2019. [cit 2022-10-8], bod 31. Dostupné z: <https://rm.coe.int/168095aeb2>.

30 Závěrečné stanovisko ve věci podnětu ods. K. Š., ze dne 6. prosince 2011, sp. zn.: 645/2011/VOP/MS, dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/STANOVISKA/ochrana_osob_omezenych_na_svbode/645-2011-VOP-MS-ZSO.pdf.

prohlídce.³¹ Způsob provedení prohlídka „půl na půl“ probíhá tak, že policista vyzve osobu k odložení oděvu z horní části těla (od pasu nahoru) a po provedení úkonu umožní osobě horní část těla zahalit a vyzve ji k odložení oděvu od pasu dolů.

Policie uvedla, že osobní prohlídky probíhají pouze do spodního prádla, popřípadě že se kontroluje pouze lem spodního prádla. Klienti nemusí vykonávat dřepy.

Většina klientů naopak popisovala průběh osobní prohlídky jako osobní prohlídku svlečením donaha a povinnost vykonat dřepy. Někteří cizinci uvedli, že osobní prohlídka probíhá svlečením do spodního prádla, aniž by jim bylo umožněno zahalit polovinu těla, která již byla podrobena osobní prohlídce.

Provedení důkladné osobní prohlídky není vždy vyloučeno. Je však nezbytné, aby bylo prováděno na základě individuálního posouzení rizik u konkrétního cizince. Apeluji proto na ŘSCP, aby v zařízení provádělo důkladné osobní prohlídky pouze v individuálně odůvodněných případech a umožnilo cizinci vždy zahalit polovinu těla.

Opatření pro ŘSCP:

- 7) Provádět osobní prohlídky svlečením donaha pouze ve výjimečných případech, a to tak, aby prohlížené osobě bylo umožněno svléknout nejprve oděv od pasu nahoru a obléknout se a následně svléknout oděv od pasu dolů (průběžně).**
- 8) Ustoupit od praxe plošného provádění dřepů. Provádění dřepů požadovat pouze v odůvodněných případech (průběžně).**

3.3 Osobní prohlídky po návštěvách

Osobní prohlídka nemá být prováděna plošně a rutinně, ale po posouzení individuální situace a zhodnocení nezbytnosti tohoto postupu. Není-li prokázána souvislost osobní prohlídky se zachováním bezpečnosti a předcházením trestné činnosti nebo výtržnostem, může dojít k porušení zákazu mučení čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „EÚLP“).³²

Policie je oprávněna provést osobní prohlídku a prohlídku věcí zajištěného cizince také na žádost provozovatele nebo v případě důvodného podezření, že tento cizinec může mít u sebe cestovní doklad, doklad totožnosti nebo písemnost potvrzující jeho totožnost nebo státní občanství nebo věc, jejíž vnášení do zařízení, vyrábění nebo přechovávání v zařízení je zakázáno.³³ Na žádost provozovatele nebo v případech důvodného podezření je možné provést prohlídku také po uskutečnění návštěvy zajištěného cizince. Postupuje-li policista na základě žádosti provozovatele, ověří, zda žádost upřesňuje skutečnosti, na které je třeba se v rámci provedení prohlídky zaměřit.³⁴

31 Čl. 13 odst. 5 písm. c) pokynu policejního prezidenta č. 248/2017.

32 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. května 2003, ve věci Van der Ven proti Nizozemsku, č. 50901/99, odst. 62.

33 Ustanovení § 137 odst. 2 zákona o pobytu cizinců.

34 Čl. 13 odst. 2 písm. b) a čl. 13 odst. 4 pokynu policejního prezidenta č. 248/2017.

Během návštěvy bylo na základě rozhovorů s cizinci a pracovníky stálé bezpečnostní služby zjištěno, že po ukončení návštěv dochází k plošným osobním prohlídkám klientů. V návštěvní místnosti je k tomuto účelu vyčleněn i prostor, který je ohraničen plastovým závěsem, bez závěsů a rohoží. Během návštěvy zařízení policie provádění plošných prohlídek po návštěvách popřela.

Pro ověření výše popsané praxe bylo ŘSCP vyzváno k vyjádření, kdo rozhodl o tomto plošném provádění osobních prohlídek po návštěvách, co vedlo k zavedení tohoto pravidla a zda vedoucí zařízení před každou touto prohlídkou výslovně žádá policii o její provedení. Ve svém následném vyjádření ze dne 4. ledna 2022 ŘSCP uvedlo, že k plošným prohlídkám nedochází na základě individuální žádosti vedoucího zařízení, ale že postupuje na základě čl. 12 odst. 3 písm. b) Memoranda o součinnosti,³⁵ dle kterého: „*Cizinecká policie zejména vykoná po ukončení návštěvy osobní prohlídku navštíveného cizince, se zaměřením na předměty, jejichž vnášení do zařízení je zakázáno.*“ K prohlídkám po návštěvě dochází, aby bylo cizincům zabráněno mít u sebe věc, jejíž vnášení do zařízení je zakázáno.

Pověření na základě Memoranda o součinnosti nemůže zbavit ŘSCP povinnosti postupovat v případě provedení osobní prohlídky na základě posouzení individuální situace a zhodnocení nezbytnosti tohoto postupu. Osobní prohlídky nejsou plošným nástrojem kontroly, ale individuálním opatřením, které lze využít pouze v (individuálně) odůvodněných případech.

Opatření pro ŘSCP:

- 9) Provádět prohlídky cizinců po návštěvách pouze v individuálně odůvodněných případech (průběžně).**

4. Evidence mimořádných událostí

Prevencí špatného zacházení je i předcházení nežádoucím situacím, které mohou osoby ohrožit na životě a zdraví. Základem je, mimo jiné, řádné vedení evidence mimořádných událostí. Díky tomu je dále možné vysledovat jejich nejen zjevné, ale i skryté příčiny a zvážit možnosti dalšího předcházení těmito událostem v budoucnosti.

Nahlížení do evidence mimořádných událostí ze strany zaměstnanců Kanceláře je zásadní pro řádný a pravdivý sběr informací ze systematické návštěvy. Umožňuje pověřeným zaměstnancům seznámit se s mimořádnými událostmi v jejich komplexnosti a sledovat možné zjevné a skryté příčiny výskytu mimořádných událostí v zařízení. Poskytnutí mimořádných událostí pouze ze spisu klientů proto nedokáže nahradit přístup k evidenci všech mimořádných událostí.

Na místě si zaměstnankyně Kanceláře vyžádaly hlášení o mimořádných událostech, které jim byly obratem poskytnuty. Předtím, než mohly zaměstnankyně Kanceláře tuto dokumentaci prostudovat, jim však byla odebrána z pokynu ředitele SUZ. Druhý den byla zaměstnankyním poskytnuta jen část výše zmíněné dokumentace vybraná dle neznámého klíče. Když byla SUZ

³⁵ Čl. 12 odst. 3 písm. b) Memoranda o součinnosti mezi Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, Ředitelstvím služby cizinecké policie a bezpečnostní agenturou ze dne 20. 9. 2019 (dále jen „Memorandum o součinnosti“).

následně dotázána na tento klíč k výběru mimořádných událostí, tak sdělila, že se jedná o záznamy, které jsou součástí sociálních spisů klientů ubytovaných v zařízení.

Považuji zpřístupnění evidence mimořádných událostí pověřeným zaměstnancům Kanceláře při provádění systematických návštěv za zásadní nástroj prevence špatného zacházení. Naopak za nedostatečné lze označit jednání SUZ, kdy byly zaměstnankyním Kanceláře poskytnuty pouze některé záznamy mimořádných událostí vedené v jednotlivých spisech klientů. Tímto jednáním SUZ znemožnila řádné shromažďování podkladů ze systematické návštěvy a posouzení možného systémového problému zařízení. Toto téma je předmětem dlouhodobé diskuse mezi mnou a SUZ, přesahuje zaměření této zprávy³⁶ a bude předmětem budoucího jednání mezi mnou a SUZ.

³⁶ Centrální evidence mimořádných událostí a vedení jejich záznamů bylo již řešeno v souvislosti se zprávou z návštěvy ZZC Balková ze dne 5. července 2020, sp. zn. 81/2019/NZ.

Zdravotní péče

5. Vstupní lékařská prohlídka

Podle Výboru CPT by vstupní zdravotní prohlídku měli cizinci podstoupit co nejdříve po příjmu do zařízení. Tato prohlídka by neměla pouze vyloučit přítomnost přenosných chorob, ale měla by také identifikovat riziko sebepoškození a zaznamenání zranění.³⁷ Včas provedená vstupní lékařská prohlídka je nejen v zájmu příchozích cizinců, ale i v zájmu personálu. Z Memoranda o součinnosti vyplývá, že vstupní zdravotní prohlídka cizince by měla být provedena v co nejkratší lhůtě, nejdéle však do 72 hodin od přijetí zajištěného cizince.³⁸

Ve zdravotnické dokumentaci vybraných zajištěných cizinců jsem objevil dva případy, kdy byla provedena vstupní lékařská prohlídka po více než 72 hodinách od příjmu cizince. V prvním případě šlo o cizince A, který byl přijat dne 26. srpna 2021 a vstupní zdravotní prohlídka byla provedena až 8. září 2021, tedy po více než 12 dnech. Cizinec B byl přijat dne 5. září 2021 a vstupní zdravotní prohlídka byla provedena 14. září 2021, prohlídka tedy byla provedena až desátý den od přijetí.

Přestože se lze ztotožnit s názorem Výboru CPT, že by vstupní zdravotní prohlídku měli klienti podstoupit bezodkladně, mohou se v praxi vyskytnout okolnosti ospravedlňující provedení prohlídky například až následující den. Cizinci by však měli podstoupit vstupní zdravotní prohlídku do 72 hodin od přijetí. Ve zdravotnické dokumentaci výše zmíněných klientů nejsou uvedeny okolnosti, které by ospravedlnily několikadenní opoždění provedení vstupní zdravotní prohlídky.

Opatření pro ZZMV:

- 10) Vstupní zdravotní prohlídku provádět nejlépe bezodkladně, nejpozději však do 72 hodin od přijetí zajištěného cizince (průběžně).**

37 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence. *opt. cit.*, s. 7.

38 Článek 8 odst. 2 písm. a) Memoranda o součinnosti.

6. Zaznamenávání zranění

Výbor CPT dlouhodobě zdůrazňuje, že služby zdravotní péče v místech omezení osobní svobody mohou a mají významně přispívat k boji se špatným zacházením, a to, mimo jiné, prostřednictvím metodického a přesného zaznamenávání zranění.³⁹ Výbor CPT uvádí, že v mnoha státech jsou zranění zaznamenávána velmi povrchně.⁴⁰ Povrchní zaznamenávání zranění bylo ostatně vytýkáno i přímo České republice.⁴¹

Záznam vypracovaný lékařem po důkladném lékařském vyšetření osoby zadržené policií by měl obsahovat:

- prohlášení učiněná dotyčnou osobou, jež se týkají lékařského vyšetření (včetně jejího popisu vlastního zdravotního stavu a jakéhokoli obvinění ze špatného zacházení);
- úplný popis objektivních lékařských nálezů založených na důkladném vyšetření a stanovisko lékaře;
- lékařská pozorování ve světle předchozích dvou požadavků naznačující shodu, nebo naopak neshodu mezi vznesenými tvrzeními a objektivními lékařskými nálezy.⁴²

Je třeba se věnovat i těm zraněním, která lze vysvětlit i zdánlivě neškodnou příčinou, pokud by osoba tvrdila, že byla zranění způsobena jinak, a toto tvrzení charakteru zranění odpovídalo. Výbor CPT dále uvádí jako žádoucí, aby byly pořízeny fotografie zranění,⁴³ které budou následně založeny do zdravotnické dokumentace.⁴⁴

Zaznamenávání lékařského vyšetření v případech zranění by mělo být provedeno na zvláštním formuláři se schématem lidského těla pro vyznačení zranění, který je pro tento účel k dispozici a jenž bude uchováván ve zdravotnické dokumentaci osoby. Dále by bylo žádoucí, aby byly pořízeny fotografie zranění, které budou následně umístěny do zdravotnické dokumentace.

Ve zdravotnické dokumentaci vybraných cizinců se vyskytly případy, kdy byli cizinci přijati do zařízení s jizvami a zraněním. Zaznamenávání zranění je ale formulářové a stručné, bez zaznačení zranění na schématu lidského těla a bez pořízení fotografií zranění. Zdravotnický personál uvedl, že nemá k dispozici fotoaparáty, kterými by zranění mohl fotit.

39 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení. CPT/Inf(2013)29 [online], 2013. [cit 2022-10-8], bod 71. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccc36>.

40 Tamtéž, bod 77.

41 Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 2. až 11. října 2018, bod. 21 a násl.

42 Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, *op. cit.*, bod 60.

43 Podle bodu 176 Istanbulského protokolu je pořízení fotodokumentace pro případné účinné vyšetřování esenciální. Plným názvem Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Dokument je v anglickém jazyce dostupný z: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8Rev1en.pdf>.

44 Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, *op. cit.*, bod 74.

Přivítal bych proto, aby byl personál ZZMV poučen o mezinárodních požadavcích na zaznamenávání zranění osob a byl vybaven fotoaparátem pro zaznamenávání zranění.

[illegible]

Zápis zranění klienta při vstupní prohlídce – zvrtnutí pravé nohy

Opatření pro ZZMV:

- 11) Pořizovat vždy fotodokumentaci zranění zajištěných cizinců a ukládat ji do příslušné zdravotnické dokumentace (do 3 měsíců).
- 12) Zapisovat lékařská zjištění obsáhlejším způsobem; předmětné záznamy musí obsahovat hodnocení lékaře, zda mohla případná zranění vzniknout způsobem popsaným dotčenou osobou (do 1 měsíce).

7. Tlumočení při prohlídce

Kdykoli není lékařský či ošetrovatelský personál schopen náležitě provést diagnostiku v důsledku jazykových problémů, měl by mít možnost bezodkladně využít služeb kvalifikovaného tlumočníka.⁴⁵ Až na výjimečné případy je nutné se vyhnout tlumočení ze strany dalších klientů zařízení.⁴⁶ Jelikož předmět tlumočení představuje soukromé informace o zdravotním stavu klienta, je tlumočení ze strany ostatních klientů nežádoucí a představuje zásah do soukromí daného cizince a porušení lékařského tajemství.

45 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Závazky pro neregulární migranty zbavené osobní svobody. Výňatek z 19. všeobecné zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, CPT/Inf(2009)27, bod 92.

46 Např. Zpráva pro albánskou vládu o návštěvě Albánie, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dnech 20. až 30. listopadu 2018, CPT/Inf (2019) 28, odst. 43. Dostupné z: <https://rm.coe.int/168097986b>. Zpráva pro bulharskou vládu o návštěvě Bulharska, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dnech 10. až 17. prosince 2018, CPT/Inf (2019), odst. 32 – 33. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680966286.40>.

Při zdravotnických prohlídkách v zařízení je častým problémem jazyková bariéra mezi cizincem a zdravotníkem. V případě jazykové bariéry primárně využívá zdravotní personál Google Translate, zřídka je možné zajistit i profesionální tlumočení. Dle zdravotnické dokumentace byli v některých případech k tlumočení využíváni další klienti. Tuto skutečnost potvrdili při rozhovoru i samotní cizinci.

Zařízení by se mělo vždy nejdříve pokusit zajistit profesionální tlumočení a využívat tlumočení přes Google Translate pouze v nezbytných případech. Ostatní klienti v zařízení zásadně nemají nahrazovat profesionálního tlumočníka.

Opatření pro ZZMV:

- 13) Zajistit lékařskému personálu možnost bezodkladně využít služeb kvalifikovaného tlumočníka (do 3 měsíců).**
- 14) Zásadně nevyužívat k tlumočení mezi klientem a zdravotnickým personálem další klienty v zařízení (průběžně).**

Materiální podmínky

8. Ubytovací plocha

V současnosti není formulován standard, který by určoval minimální ubytovací plochu pro zařízení pro zajištění cizinců. Minimální standard CPT pro ubytovací plochu ve vězeňských zařízeních je 4 m² ubytovací plochy na osobu v cele pro společné ubytování.⁴⁷ Zařízení pro zajištění cizinců není vězeňským typem zařízení, a proto by zde měl být vyšší standard na ubytovací plochu než ve věznicích. V zařízení, které má naplňovat vyšší standard než vězení, tak považují standard CPT na výměru ubytovacích ploch pro věznice za naprosté minimum, které je třeba vždy dodržet.

Na žádost mé bývalé zástupkyně zaslala SUZ výměry rozměrů ubytovacích místností na sektoru A1 a A2, tedy v mírném režimu na budově A. Na základě této dokumentace bylo zjištěno, že místnost č. 216 byla v době návštěvy obsazena šesti klienty, přestože rozměr místnosti byl pouze 19,1 m². To znamená, že v době návštěvy nebyl dodržen ani minimální standard pro ubytovací plochu ve vězeňských zařízeních. Je-li na pokoji ubytováno 6 klientů, je nezbytné zajistit ubytovací plochu o rozměrech minimálně 24 m².

Opatření pro SUZ:

- 15) Ubytovat klienty ve společném ubytování tak, aby byl zajištěn minimální standard 4 m² ubytovací plochy na osobu (do 1 měsíce).**

9. Vybavení pokoje

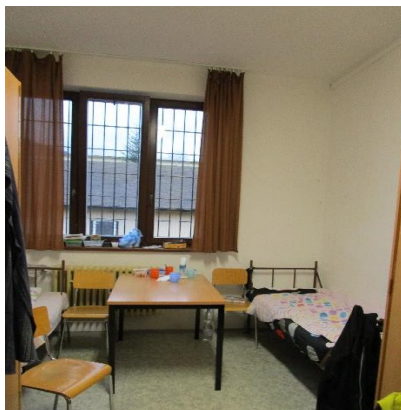
Zákon stanoví, že ubytovací místnost v části s mírným režimem má být vybavena lůžky, skříňkami na uložení osobních věcí, stolkem a židlemi v počtu odpovídajícím počtu ubytovaných cizinců.⁴⁸

Vzhledem k častému pobytu klientů muslimského vyznání doporučuji instalování hodin či budíků přímo na pokoji. Klienti praktikující pravidelné denní modlitby musí při absenci hodin na pokoji kontrolovat čas na chodbě. Dlouhodobě se také zasazují o to, aby byly na pokojích lampičky a noční stolky, aby si klienti mohli číst i v pozdních hodinách a odkládat si drobné osobní předměty k posteli.⁴⁹

47 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Ubytovací plocha připadající na jednoho vězně ve vězeňských zařízeních: Standardy CPT. CPT/Inf (2015) 44 [online], 2015. [cit 2022-5-8] s. 1. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16808ef5b4>.

48 Ustanovení § 133 odst. 1 zákona o pobytu cizinců.

49 Zpráva z návštěvy zařízení pro zajištění cizinců z roku 2020, sp. zn.: 81/2019/NZ/BM, dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/8452>.

Obydlený pokoj v části s mírným režimem

Pokoje jsou vybaveny podle požadavků § 113 odst. 1 zákona o pobytu cizinců. Na pokojích ale nejsou lampičky, noční stolek ani hodiny. Hodiny jsou umístěny ve společných prostorách za katrem, který se na noc uzamyká. Na hodiny je z chodby vidět, je však nutné, aby klient vyšel na chodbu, což může být limitující pro klienty praktikující pravidelné denní modlitby.

Opatření pro SUZ:

16) Dovybavit pokoje o hodiny, lampičky a noční stolek (do 3 měsíců).

10. Soukromí při hygieně

Právo na soukromí je základním lidským právem vyplývajícím z mnoha mezinárodních úmluv a v českém prostředí také z Listiny základních práv a svobod.⁵⁰ Zajištění cizinci v zařízení musí mít zajištěno soukromí při provádění hygieny.

Na zdravotní izolaci č. 1 a 2 jsou sprchy a toaleta umístěny samostatně. U sprchových koutů vedou dveře přímo na chodbu, a není možné se zamykat. Uvědomuji si, že mohou nastat situace, kdy personál musí vstoupit do prostoru sprchy pro zachování bezpečí či zdraví klienta (např. pokud by zde klient omdlel nebo se poranil). Věřím ale, že je možné vybavit dveře ke sprchám zámekem, který bude v případě nutnosti možné otevřít personálem. Klientům tak bude zajištěno soukromí i bezpečí.

Toalety zdravotní izolace jsou taktéž umístěny mimo obytnou místnost. Toaleta 1 má dveře, které ale není možné uzamknout. Toaleta 2 nemá dveře vůbec.

V současnosti není zajištěno dostatečné soukromí při provádění hygieny a na toaletě na izolaci.

Opatření pro SUZ:

17) Zajistit soukromí při provádění hygieny na izolaci – vybavit místnost se sprchami uzamykatelným mechanismem, který lze v případě potřeby odemknout zvenčí (do 6 měsíců).

⁵⁰ Článek 7 Listiny základních práv a svobod.

- 18) Na toaletu na zdravotní izolaci č. 2 umístit dveře s uzamykatelným mechanismem, který lze v případě potřeby odemknout zvenčí. Na toaletě u zdravotní izolace č. 1 umožnit zamykání obdobně (do 6 měsíců).**

11. Adekvátní teplota vody

Imigrační detenční centra by měla poskytovat ubytování, jež je adekvátně vybavené, čisté a v dobrém technickém stavu. Všem osobám je nutné zajistit přístup ke sprše a teplé vodě.⁵¹ Je nezbytné zajistit opravu nefunkčních sprch a toalet a pravidelně udržovat sprchy a toalety v zařízení v řádném funkčním stavu.⁵²

Hygienu provádí klienti na budově A ve společných koupelnách, kde je vždy několik sprchových koutů. Na celém sektoru A však nebyla možnost regulovat teplotu vody. V době návštěvy proto byla vyzkoušena teplota vody na všech sektorech, přičemž na sektoru A1 tekla nepřiměřeně horká voda. Z rozhovoru s klienty vyplynulo, že tato situace zde byla vždy.

Příliš horká voda bez možnosti regulace teploty na sektoru A1 významně omezuje klienty v užívání sprchových koutů a vykonávání hygieny. Je nezbytné, aby zařízení v rámci údržby sprch také kontrolovalo adekvátní teplotu vody.

Opatření pro SUZ:

- 19) Umožnit regulaci teploty vody ve sprchách, a to ať už individuálně, či centrálně na přijatelnou teplotu (do 3 měsíců).**

12. Oblečení

Cizinci mohou nosit vlastní oblečení, nebo využít oblečení poskytované zařízením. Při příjmu do zařízení dostane klient „balíček“ s novým, nenošeným oblečením. Následně je možné doplnit oblečení z charitativního skladu, kde si klienti mohou vzít 1 kus od každého typu oblečení. Zaměstnanci ZZC se snažili vycházet klientům a jejich potřebám vstříc a dle potřeby poskytnout kusy oblečení navíc (např. na časté cvičení).

Někteří cizinci si stěžovali, že zařízení nedisponuje oblečením jejich velikosti (menší pánské velikosti oblečení), a veškeré oblečení je jim tedy příliš velké. Dále klienti poukazovali na nedostatek teplého oblečení na chladné počasí, např. bundy. Někteří klienti nosili kraťasy či vesty, přestože návštěva proběhla v listopadu, a bylo tedy již chladné počasí.

Uvědomuji si, že je zařízení z velké části odkázáno na charitativní šatník, jehož složení je těžko ovlivnitelné. Považuji ale za nedůstojné, aby zajištění cizinci na sobě nosili volné, velké oblečení, nebo oblečení neodpovídající ročnímu období. Doporučuji tedy pokusit se zajistit zásobu oblečení cílové skupině.

51 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, *op. cit.*, s 4.

52 United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). In Search of Dignity: Report on the human rights of migrants at Europe's borders. [online]. Geneve. © United Nations 2017. [cit 2022-30-7], s. 27. Dostupné na: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Migration/InSearchofDignity-OHCHR_Report_HR_Migrants_at_Europes_Borders.pdf.

13. Stravování

Dle zákona je zajištěnému cizinci poskytována strava odpovídající zásadám správné výživy a zdravotnímu stavu cizince, a to třikrát denně. Při výběru stravy se podle možností přihlíží k požadavkům kulturních a náboženských tradic zajištěného cizince.⁵³ Výbor CPT opakovaně ve svých zprávách doporučuje, aby měli zajištění cizinci možnost vařit si vlastní stravu.⁵⁴

Zařízení umožňuje klientům výběr z klasické, vegetariánské a muslimské stravy. Na stravování byly dříve časté stížnosti, proto byl pozván profesionální kuchař, který prošel jídelníčky a vytvořil pro zařízení řešení, jak s dostupnými surovinami vytvořit a okořenit jídlo, které by bylo bližší cílové skupině. V tomto rozsahu byli následně proškoleni kuchaři v zařízení. Tento aktivní přístup k řešení stížností na stravu oceňuji jako dobrou praxi. Jako dobrou praxi také hodnotím vyvěšení fotek nejčastěji podávaných českých jídel a překlad nejčastěji podávaných jídel do různých jazykových mutací. Zajištění klienti si tak mohou lépe vybrat z nabídky kulturně odlišné stravy.

13.1 Stravování v době půstu

Strava je podávána 3x denně ve stanovenou dobu, klienti mají na stravování vždy 30 minut. Večeře je vydávána od 17:50 do 18:20 hodin pro sektor I. a od 18:20 do 18:50 hodin pro sektor II. Jídlo není možné si odnést na pokoj.

Během období ramadánu je klientům muslimského vyznání umožněno dodržovat půst během dne. Chtějí-li se však postit mimo období ramadánu⁵⁵ a najíst se až po setmění, není jim to umožněno. Po skončení večeře si nemohou sníst jídlo v jídelně nebo si ho v době večeře odnést na pokoj a sníst později.

Obecně vítám, že se zařízení snaží vycházet klientům, co se týče zajištění stravy, vstříc. Je však nutné si uvědomit, že část nespokojenosti klientů souvisí i s tím, že si cizinci platí za stravu, kterou však v některých případech nevyužijí (půst mimo ramadán). Ocenil bych proto možnost individuální domluvy o úpravě doby vydávání jídla z důvodu náboženského půstu i mimo ramadán. Mám za to, že v případě větší spokojenosti zajištěných cizinců se stravou se sníží celková tenze v atmosféře v zařízení, což dále vede k ulehčení práce personálu, protože může docházet k menšímu množství konfliktů.

Nadto doporučuji, v souladu s názorem Výboru CPT, aby si klienti mohli připravovat vlastní stravu, a to buď pravidelně, či v rámci volnočasové aktivity.

Opatření pro SUZ:

20) Umožňovat individuální domluvu o úpravě doby vydávání jídla z důvodu náboženského půstu (průběžně).

53 Viz § 143 odst. 2 zákona o pobytu cizinců.

Dále též: In Search of Dignity: Report on the human rights of migrants at Europe's borders, s. 27.

54 Např. Zpráva pro dánskou vládu o návštěvě Dánska, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dne 3. až 12. dubna 2019, CPT/Inf (2019) 35 [online], 2019. [cit 2022-10-8], odst. 118. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680996859>.

55 Půst v období ramadánu patří mezi 5 pilířů islámu, muslimové se však postí i mimo tento měsíc. Další dny doporučené k půstu jsou např. pondělky, čtvrtky či pátky. Sunnah Days to Fast Throughout the Year. SoundVision [online]. [cit 2022-30-7]. Dostupné z: <https://www.soundvision.com/article/sunnah-days-to-fast-throughout-the-year>.

Základní prvky prevence špatného zacházení

14. Stížnostní mechanismus

Účinný postup pro podávání a vyřizování stížností je základní pojistkou proti špatnému zacházení. Klienti mají mít možnost si stěžovat uvnitř zařízení i k vnějšímu orgánu.⁵⁶ Zásadními principy pro stížnostní mechanismus je přístupnost, dostupnost, důvěrnost a efektivita. Výbor CPT připomíná potřebu informovat zajištěné osoby o možnostech a fungování podávání stížností a rovněž zdůrazňuje zásadu, že podání stížnosti nemá být zajištěné osobě na újmu. Pro zajištění důvěrnosti podávání stížností doporučuje, mimo jiné, zavést schránky na stížnosti, jež by spravovala třetí nezávislá osoba.⁵⁷ Třetí nezávislá osoba, která přímo nepracuje s cizinci, má zajistit naplnění požadavku důvěrnosti a soukromí stížnostního mechanismu.

V zařízení je možné podávat stížnosti ústně či písemně u sociálních pracovníků ve všedních dnech mezi 9:30 a 10:30 hodin. Klienti tuto možnost využívají, přesto z rozhovorů s některými klienty vyplynulo, že nemají o stížnostní proceduře jasné informace, např. někteří klienti věřili, že pokud si budou stěžovat, prodlouží se jim doba zajištění v zařízení.

Pokud je stížnost podána písemně v jiném jazyce, písemnost se přeloží a ředitelka zařízení na ni odpoví v zákonné lhůtě. Tato odpověď se však již nepřekládá a vyrozumění o vyřízení stížnosti předá klientovi sociální pracovník. Doporučuji, aby zařízení zajistilo i překlad vyřízení stížnosti, který bude následně předán klientovi.

V zařízení není schránka na stížnosti. Schránka na stížnosti by mohla být pro zařízení i pro klienty přínosem, zvláště při časovém omezení hodin pro podávání stížností a vysoké vytíženosti sociálních pracovníků. Schránka by mohla pomoci klientům, kteří chtějí svou stížnost podat např. anonymně nebo si chtějí stěžovat právě na sociální pracovníce.

Opatření pro SUZ:

- 21) Zavést schránky na stížnosti a zajistit jejich vybírání nezávislou osobou (do 3 měsíců).**
- 22) Zvyšovat povědomí o stížnostním mechanismu uvnitř zařízení (průběžně).**

56 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, *op. cit.*, s 7.

57 Stížnostní mechanismus. Výňatek z 27. všeobecné zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a jinému nelidskému zacházení nebo trestání (CPT), CPT/Inf(2018)4-part [online], 2018. [cit 2022-30-7], bod 79-85. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16807bc668>.

15. Informace o právech a povinnostech

Zařízení zajišťuje přístup k informacím o právech a povinnostech klientů na nástěnkách. Pravidla a časový harmonogram také promítá v několika jazykových mutacích ve smyčce v televizi v hlavní chodbě na budově A. Tento přístup k předávání informací klientům oceňuji. Na sektorech byly také vyvěšeny informace o možnosti právní pomoci a kontakt na neziskové organizace. Tyto informace však byly dostupné pouze v české jazykové mutaci.

Opatření pro SUZ:

- 23) Uvádět informace o možnosti právní pomoci a kontakt na neziskové organizace v příslušných jazykových mutacích (do 3 měsíců).**

Průběh dne zajištěných cizinců

16. Vycházky

Cizinci mají mít možnost pohybu venku v rozsahu minimálně 1 hodiny, ideálně ale během celého dne.⁵⁸ Prostor pro vycházky má být zaručen cizincům v mírném režimu i v přísném režimu. Venkovní prostory mají být náležitě vybaveny, např. lavičkami a přístřešky, aby mohli klienti trávit čas venku i během horšího počasí.⁵⁹

Prostor pro vycházky na předubytování byl značně omezen a nebyla zde lavička či altánek. Klienti se nemohli schovat ani pod stříšku, aby si mohli zakouřit, protože při výstupu z budovy je nad dveřmi umístěn pouze mřížovaný výstup do druhého patra. Vycházkový prostor na předubytování neposkytuje ani žádné sportovní vyžití, což je však ospravedlnitelné krátkou dobou pobytu cizinců v tomto sektoru.

Klienti v mírném režimu mohou využívat většího prostranství. Ve vycházkovém prostoru jsou umístěny lavičky a posilovací stoje, v zatravněné části se nachází altánek s posezením.

V přísném režimu nebyla ve vycházkovém prostoru umístěna žádná lavička, přístřešek či jiné vybavení.

Zařízení v roce 2022 několik měsíců fungovalo jako registrační humanitární středisko pro uprchlíky z Ukrajiny. Pokud v souvislosti s touto úlohou zařízení nedošlo ke změně vybavení venkovního prostoru, považuji, s odkazem na zjištění během systematické návštěvy, vybavení venkovních prostor za nedostačující.

Opatření pro SUZ:

24) Nainstalovat přístřešek a umístit lavičky do vycházkového prostoru u předubytování a do vycházkového dvora v části s přísným režimem (do 6 měsíců).

17. Internet

Výbor CPT ve svých zprávách státům doporučuje, aby cizinci měli základní přístup k internetu a k počítačům s funkcí Voice Over Internet Protocol, například s aplikací Skype.⁶⁰

Zařízení umožňuje cizincům přístup na internet skrze tři internetové kiosky. Přístup mají klienti pouze na některé internetové stránky, např. mohou používat aplikaci Messenger, nikoliv Facebook. Není zde ale možnost nahrávat a přehrávat hlasové zprávy.

58 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Zpráva pro vládu Maďarska o návštěvě Maďarska, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dnech 21. až 27. října 2015, odst. 42.

59 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, *op. cit.*, s. 5.

60 Tamtéž, str. 5.

Klienty velmi trápila nemožnost telefonovat přes Skype či přijímat hlasové zprávy. Telefonování do zahraničí přes telefonní kartu je drahé a mnohdy ani blízcí zajištěných cizinců nemají dostatek financí, aby mohli telefonovat do České republiky ze zahraničí.

Pedagogové volného času uvedli, že by měl být klientům v nejbližší době zpřístupněn Messenger i pro přijímání a odesílání hlasových zpráv. Tento plán oceňuji a plně podporuji.

Žádám o informaci, zda a kdy se tak stalo.

18. Televize

Podmínky zajištění by měly odrážet povahu zbavení svobody cizinců, kdy se uplatňují jen omezené restrikce a různorodý režim aktivit. Čím je doba zadržení delší, tím bohatší by měla být nabídka aktivit.

V zařízení mají cizinci přístup k televizi s širokou nabídkou kanálů v různých jazykových mutacích. Klienti si ale stěžovali na striktnost vypínání televize ve 23:00 hodin, případně na nutnost sepsání formální písemné žádosti o prodloužení večerky. Klienti si často stěžovali na neexistenci důstojného a neformální řešení situace, kdy chtějí dokončit sledování filmu i po 23:00 hod. O prodloužení sledování televize musí dopředu písemně žádat. Vzhledem k tomu, že se jedná o zařízení pro dospělé muže, věřím tomu, že by bylo možné se na případném prodloužení večerky k dosledování filmu domluvit i neformálně.

Klienti dále uváděli, že by rádi sledovali více sportovních kanálů. Je zde třeba vyzdvihnout, že zařízení již nyní poskytuje klientům široký výběr kanálů v různých jazykových mutacích. Doporučuji ale, aby zařízení klienty a jejich přání vyslechlo a bralo ohled na specifika klientů.

Přehled opatření k nápravě pro SUZ

Do 1 měsíce	• Ubytovat klienty ve společném ubytování tak, aby byl zajištěn minimální standard 4 m² ubytovací plochy na osobu (opatření č. 15)
Do 3 měsíců	• Vybavit toaletu prkénkem a poklopem (opatření č. 2). • Zajistit závěsy ve sprchách (opatření č. 3). • Vybavit okno do sprch mléčnou fólií nebo jinak zajistit, aby nebylo možné do sprch nahlížet zvenčí (opatření č. 4). • Dovybavit pokoje o hodiny, lampičky a noční stolek (opatření č. 16). • Umožnit regulaci teploty vody ve sprchách, a to ať už individuálně, či centrálně na přijatelnou teplotu (opatření č. 19). • Zavést schránky na stížnosti a zajistit jejich vybírání nezávislou osobou (opatření č. 21). • Uvádět informace o možnosti právní pomoci a kontakt na neziskové organizace v příslušných jazykových mutacích (opatření č. 23).
Do 6 měsíců	• Zajistit soukromí na toaletě vyšší přepážkou (opatření č. 1). • Zajistit soukromí při provádění hygieny na izolaci – vybavit místnost se sprchami uzamykatelným mechanismem, který lze v případě potřeby odemknout zvenčí (opatření č. 17). • Na toaletu na zdravotní izolaci č. 2 umístit dveře s uzamykatelným mechanismem, který lze v případě potřeby odemknout zvenčí. Na toaletě u zdravotní izolace č. 1 umožnit zamykání obdobně (opatření č. 18). • Nainstalovat přístřešek a umístit lavičky do vycházkového prostoru u předubytování a do vycházkového dvora v části s přísným režimem (opatření č. 24).
Průběžně	• Zvyšovat povědomí o stížnostním mechanismu uvnitř zařízení (opatření č. 22). • Umožnit individuální domluvu o úpravě doby vydávání jídla z důvodu náboženského půstu (opatření č. 20).

Přehled opatření k nápravě pro ŘSCP

Do 6 měsíců	Vytvořit prostor pro důstojné provádění prohlídek a vybavit ji podle čl. 13 pokynu policejního prezidenta č. 248/2017 (opatření č. 6).
Průběžně	- Umožňovat cizinci umístěnému na přísném režimu hovořit s osobou poskytující právní pomoc bez přítomnosti třetí osoby (opatření č. 5). - Provádět osobní prohlídky svlečením donaha pouze ve výjimečných případech, a to tak, aby prohlížené osobě bylo umožněno svléknout nejprve oděv od pasu nahoru a obléknout se a následně svléknout oděv od pasu dolů (opatření č. 7). - Ustoupit od praxe plošného provádění dřepů. Provádění dřepů požadovat pouze v odůvodněných případech (opatření č. 8). - Provádět prohlídky cizinců po návštěvách pouze v individuálně odůvodněných případech (opatření č. 9).

Přehled opatření k nápravě pro ZZMV

Do 1 měsíce	• Zapisovat lékařská zjištění obsáhlejším způsobem; předmětné záznamy musí obsahovat hodnocení lékaře, zda mohla případná zranění vzniknout způsobem popsaným dotčenou osobou (opatření č. 12).
Do 3 měsíců	• Pořizovat vždy fotodokumentaci zranění zajištěných cizinců a ukládat ji do příslušné zdravotnické dokumentace (opatření č. 11). • Zajistit lékařskému personálu možnost bezodkladně využít služeb kvalifikovaného tlumočníka (opatření č. 13).
Průběžně	• Vstupní zdravotní prohlídku provádět nejlépe bezodkladně, nejpozději však do 72 hodin od přijetí zajištěného cizince (opatření č. 10). • Zásadně nevyužívat k tlumočení mezi klientem a zdravotnickým personálem další klienty v zařízení (opatření č. 14).